

FN's Verdensmål

har sat rammen for bæredygtig planstrategi i Avannaata Kommunia

Avannaata Kommunia har gjort FN's Verdensmål til pejlemærker for en bæredygtig udvikling. Gennem seminarer og fokusgrupper har forvaltningerne sat ord på målenes betydning i den lokale og faglige kontekst. Verdensmålene er blevet beskrevet og prioriteret og udgør nu rammen for kommunens nye planstrategi, som lægger op til det videre arbejde i kommuneplan og sektorplaner. NIRAS har været rådgiver på processen med specialer i byplanlægning og FN's Verdensmål.

AF METTE LERCHE SØRENSEN
NIRAS
meso@niras.dk

AF NIELS O.B. BENNETZEN
NIRAS
nibe@niras.dk

AF MARIA BLICHFELDT PEDERSEN
Avannaata Kommunia
mabp@avannaata.gl

Ilulissat Isfjord er blevet et verdenskendt symbol på klimaforandringerne, og flere verdensledere har besøgt isfjorden for med egne øjne at se afsmeltningen af is fra de store gletsjere. Omkring isfjorden og spredt langs med kysten op mod Qaanaaq (Thule) bor befolkningen i en af verdens største kommuner.

De mærker også klimaforandringerne i form af tyndere havis, sætningsskader i bygninger og veje samt mere regn, men mange andre udfordringer spiller en lige så stor eller måske endda større rolle i deres hverdag.

Ilulissat er med sine 4.600 indbyggere kommunens største by og en turistmagnet, som tiltrækker omkring 20.000 turister årligt. Byen vokser, en ny atlantlufthavn er under opbygning og med den også forventningen om flere turister fra en større del af verden. Udviklingen giver kommunen mulighed for at øge sit økonomiske grundlag fra turismen, men der er også behov for at håndtere turismen på en måde, der er bæredygtig for både natur og lokal-samfund.

I en kommune med store geografiske afstande og en udfordret infrastruktur er der langt mellem borgere og beslutninger. Avannaata Kommunias kommunalbestyrelse har derfor også ønsket at styrke nærdemokratiet og give mere medbestemmelse

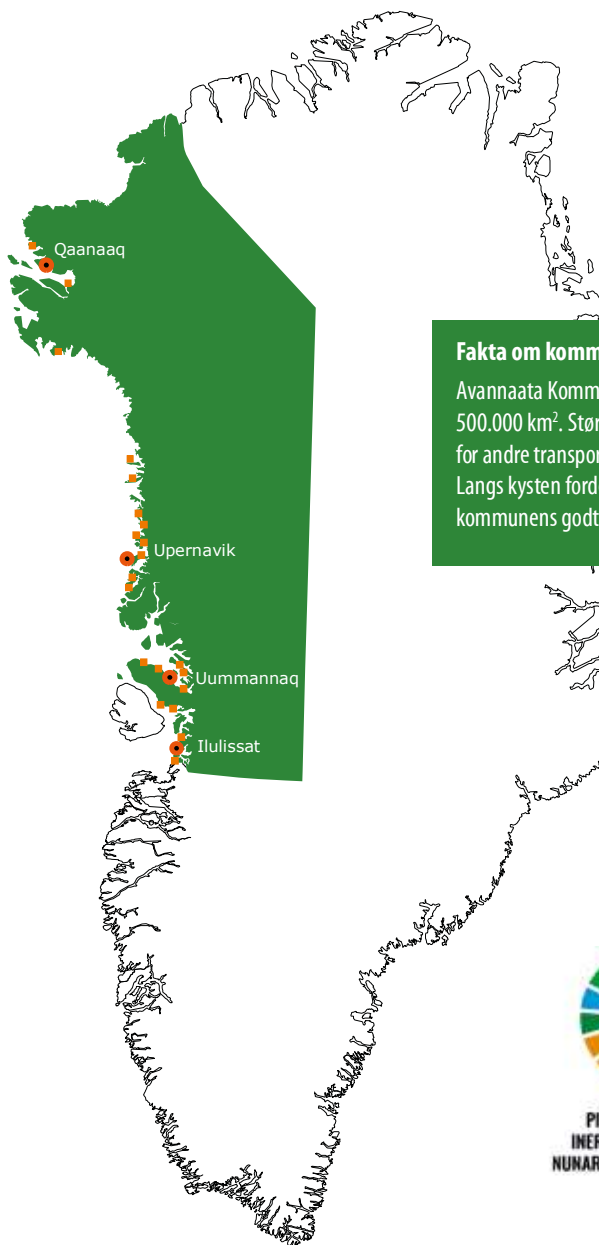
og mere ansvar til bostederne. Samtidig har der længe været udfordringer med at håndtere affald og skabe adgang til vand og sanitet for alle, men også blødere emner som sundhed og uddannelse er udfordret af de store afstande.

Kommunalbestyrelsen besluttede derfor i sommeren 2019, at kommunens fremtidige udvikling skal baseres på FN's Verdensmål for bæredygtig udvikling. En ramme som både dækker over sociale, miljø- og klimamæssige, kulturelle og økonomiske målsætninger. NIRAS blev inviteret med til at facilitere processen, for hvor skal man egentlig starte? Og hvad betyder de globale målsætninger i Nordgrønland?

FN's Verdensmål i et nordgrønlandsk perspektiv

Kommunalbestyrelsen har ønsket et bæredygtigt udviklingsgrundlag, men det har samtidig været vigtigt, at strategien først og fremmest tog udgangspunkt i de lokale, nordgrønlandske forhold. Derfor er FN's Verdensmål blevet anvendt som et analyse- og kommunikationsredskab, hvor kommunens medarbejdere har været involveret i at skabe sammenhæng mellem sektorernes arbejde og Verdensmålene.

I efteråret 2019 besøgte NIRAS Ilulissat for at afholde et seminar med forvaltningerne i Avannaata

Fakta om kommunen

Avannaata Kommunia dækker et areal på mere end 500.000 km². Størstedelen er is og er ufremkommelig for andre transportmidler end hundeslæde og ATV'er. Langs kysten fordelt på 4 byer og 21 bygder bor kommunens godt 10.000 borgere.

Byer og bygder i Avannaata Kommunia

Kommunia. Formålet var at introducere FN's Verdensmål og få medarbejderne til at sætte ord på, hvordan målene kan forstås i den lokale og faglige kontekst.

Gennem øvelser og gruppediskussioner har de fem forvaltninger diskuteret, hvilke udfordringer kommunen står over for i relation til de 17 Verdensmål. Herefter har de arbejdet mere fokuseret ned i delmålene og beskrevet, om og hvordan det enkelte delmål er relevant for kommunens arbejde og ansvarsområder.

NIRAS har desuden analyseret de enkelte målsætninger i den gældende kommuneplan og relateret dem til hoved- og delmål. Efterfølgende er der samlet op på seminaret med et statusnotat, som be-

skriver Avannaata Kommunias nuværende ståsted i forhold til samtlige 169 delmål.

Sammen om en bæredygtig udvikling

Det har i hele processen været afgørende at inddrage de medarbejdere, som hver dag arbejder med kommunens borgere og fysiske projekter, ligesom der også oprindeligt var planlagt borgerinddragelse flere steder i kommunen. Corona-nedlukningen i foråret 2020 betød dog, at kommunens borgere i stedet måtte inddrages via digitale spørgeskemaer og information om processen, mens det lykkedes Avannaata Kommunia at gennemføre fokus-

gruppeinterviews med forvaltningerne i Ilulissat - med NIRAS som rådgiver på distancen.

Medarbejderne har i fokusgrupper forholdt sig til de skitserede udfordringer på deres fagområde og diskuteret hvilke indsatser og handlinger, der kan trække i den rigtige retning. En aktuell problemstilling har været kommunens håndtering af affald, som på grund af infrastrukturen og den store geografiske spredning mellem bosteder er en meget kompliceret opgave. Flere steder i Grønland foregår bortskaffelse af affald gennem åben afbrænding, men i Avannaata Kommunia vil man nu gøre en ende på dette ved at investere i miljørigtige forbrændingsanlæg og øge andelen af genanvendt affald.

Forvaltningerne har også forholdt sig til hvilke verdensmål, der har størst betydning for at skabe en positiv, bæredygtig forandring for deres fagområde. Disse forslag har sammen med statusnotatet og borgernes input været afsat for formuleringen af kommunens nye Planstrategi 2020. I strategien arbejdes således med 15 af de 17 Verdensmål, men især seks prioriterede mål: #4 Kvalitetsuddan- »

Oversigt over delmål i planstrategien

» nelse, #6 Rent vand og sanitet, #8 Anstændige jobs og økonomisk vækst, #11 Bæredygtige byer og lokalsamfund, #Ansvareligt forbrug og produktion samt #14 Livet i havet.

Planstrategi 2020 er et politisk prioriteringsværktøj bestående af 10 strategiske indsatsområder, som sætter retning for de kommende 12 års planlægning. Det er en helhedsorienteret strategi, som ikke blot forholder sig til de overordnede fysiske udviklingsplaner, men som også kommer med forslag til konkrete indsatser for kommunens øvrige forvaltningsområder. I strategien beskrives bæredygtige målsætninger inden for både skole-, beskæftigelses- og folkesundhedsområdet, såvel som tekniske discipliner omkring kommunens vand- og sanitetsforhold.

Som en del af planstrategien har Avannaata Kommunian fået en ny vision: *Sammen om en bæredygtig udvikling*. Visionen signalerer, at en bæredygtig omstilling er et fælles projekt, hvor alle - borgere, virksomheder, politikere og embedsværk - må bidrage. Derfor er det også vigtigt for

kommunalbestyrelsen, at der opnås bred kendskab til strategiens indhold, og at borgerne bliver medskabere i den kommende proces.

Ny afdeling skal forankre strategien og skabe handling

For at sætte handling bag ordene har kommunalbestyrelsen i Avannaata Kommunian oprettet en ny afdeling for bæredygtig udvikling. Afdelingen har en tværgående funktion og skal arbejde målrettet for at understøtte kommunens øvrige forvaltninger med at igangsætte bæredygtige indsatser og hjælpe dem med at nå i mål med de nye målsætninger. Vejen fra strategi til handling vil blandt andet indebære et øget fokus på udarbejdelse af sektorplaner, hvor planstrategien vil danne fundament.

Afdelingen vil også have en vigtig rolle i forhold til at sprede kendskabet til planstrategien og FN's Verdensmål på tværs af kommunens bosteder og aktører. Som et led i denne indsats er der blevet afsat midler til en pulje, så borgerne

fremadrettet kan søge støtte til deres egne bæredygtige projekter, som bidrager til opfyldelse af FN's Verdensmål. På den måde sikres borgernes medindflydelse og engagement.

Foruden de af planstrategien afledte opgaver, medfører afdelingen et øget CSR og klimafokus i kommunen. De forestående indsatser indebærer blandt andet en kortlægning af CO₂-udledningen i Illulissat samt udarbejdelse af en grøn indkøbspolitik, der kan bidrage til at nedbringe kommunens miljøpåvirkning.

Hvordan skaber vi bæredygtige byer?

Et af planstrategiens centrale omdrejningspunkter er indsatsområdet "Bosætning, bymiljøer og gode boliger", som rummer visioner for byer og bygder.

De demografiske erhvervsræssige udviklingstendenser viser generelt et stigende behov for nye boliger i byerne - et behov der yderligere er skærpet af udfordringer med vedligehold af boligmassen. Etablering af nyt boligbyggeri skal derfor

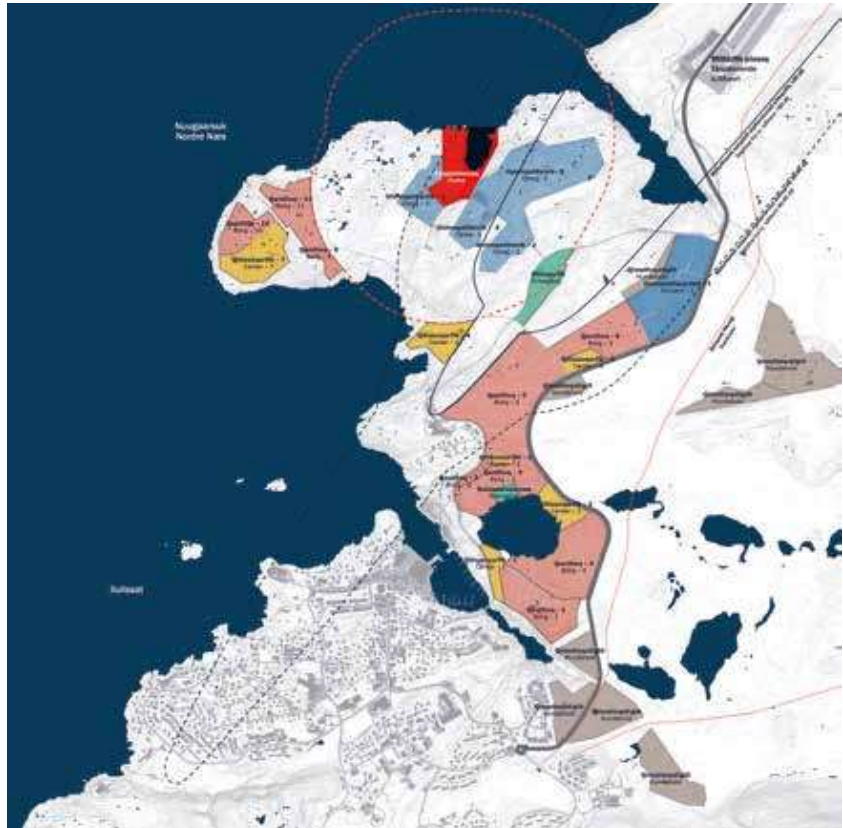
gå hånd i hånd med en vedligeholdelsesindsats og en prioritering af bæredygtige materialer og effektiv energiudnyttelse. Samtidig er det kommunalbestyrelsens ambition at sikre, at der skabes levende, trafiksikre bymiljøer, der knyttes sammen af grønne åndehuller og forbindelser. Alt sammen tiltag, der hænger sammen med FN's Verdensmål om at sikre gode boliger til alle (delmål 11.1), øge energieffektiviteten (delmål 7.3) og skabe trygge, grønne områder i byerne (delmål 11.7).

Der skal i planlægningen for byerne også være fokus på at sikre en bæredygtig udvikling, hvor bæredygtighed ikke blot skal bestå af nye teknologier, men i høj grad omfatte politiske visioner om at skabe attraktive boligkvarterer, der sammentænker klimatilpasning (delmål 13.1), kultur og landskab (delmål 11.4) med bebyggelse og infrastruktur (delmål 9.1). Det skal blandt andet ske ved at arbejde med en mere tæt og kompakt bebyggelse, der minimerer behov for veje og infrastruktur og sikrer bedre muligheder for at etablere attraktive forhold for gående.

Byudviklingsarealerne er i dag kendetegnet af store landskabelige potentialer, som i detailplanlægningen skal udvikles til en sammenhængende rekreativ struktur, der forbinder de enkelte bydele indbyrdes og med den eksisterende by. Udviklingen af de nye bydele indebærer således behov for at koordinere en række hensyn, og det er derfor foreslået, at der udvikles en arkitekturpolitik for Ilulissat.

Og hvordan skaber vi bæredygtig infrastruktur?

Kommunalbestyrelsen har netop offentliggjort et forslag til udviklingsplan for hovedbyen, Ilulissat, idet det forventes, at byen vil opleve en markant vækst og dermed et øget behov for boliger de kommende år - ikke mindst som resultat af den kommende internationale lufthavn, som åbner mulighed for direkte forbindelser

til det europæiske og amerikanske kontinent.

Udviklingsplanen for Ilulissat indeholder konkrete forslag til, hvordan området nord for byen og op til den kommende lufthavn kan byggemodnes og udvikles med attraktive arealer til boliger, centerfunktioner, erhverv samt kultur- og fritidsfaciliteter

De væsentligste udfordringer i udviklingsplanen omfatter en opgradering af vejnettet nord for byen med en ny lufthavnsvej, der skal give en mere direkte og trafiksikker forbindelse mellem byen, de nye byarealer og den kommende lufthavn, og en regulering af arealerne til byens drikkevandsforsyning, idet store dele af de nye byudviklingsarealer vil beslaglægge dele af drikkevandsoplandet.

Den nuværende lufthavnsvej er i dag koblet til byen over broen umiddelbart øst for den eksisterende havn. Broen er allerede med dagens trafik for smal og slidt til at bære en øget trafik, og ved en eventuel spærring af broen vil der ikke

kunne sikres alternative forbindelser mellem lufthavnen og den eksisterende by.

Den nye lufthavnsvej er derfor foreslået ført yderligere øst om havneløbet med direkte forbindelse til den sydlige del af byen, således der opnås en mere direkte forbindelse mellem lufthavn og by samt mulighed for, at uvedkommende trafik gennem byens hovedgade kan begrænses. Den nye lufthavnsvej vil give mulighed for at etablere en ny intern vejstruktur, der åbner mulighed for at inddrage arealer til nye bydele, der kan udformes med hver deres individuelle karakter og attraktion.

Arbejdet med FN's Verdensmål har givet Avannaata Kommunias forvaltninger og politikere et nyt syn på bæredygtighed. Det er en omstilling, som kræver et andet mindset, og kommunen er derfor stadig i proces med at vænne sig til at tænke tværfagligt og bæredygtigt. Ikke desto mindre har FN's Verdensmål givet kommunen et fælles sprog og konkrete pejlemærker for den fremtidige udvikling. ●